

ISSN 0027-8084
УДК 808.61./.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XLI/1–2

БЕОГРАД
2010

Digitized by Google

МИЛКА ИВИЋ
(САНУ, Београд)

О ИСКАЗНИМ МОГУЋНОСТИМА СРПСКОГ ИЗРАЗА *БОЛ БОЛУЈЕ* У XX ВЕКУ

Ауторка радом указује на стабилност израза *бол болује*, с једне стране, и разлика и промена у лексичком систему на примерима исказних могућности деривата лексеме *бол* у српском језику до шездесетих година XX века и на преласку из XX у XXI век, с друге стране. Ове се опсервације темеље на основу увида у језичко стање које нуде Речник САНУ и *Речник српскога језика* МС из 2007. године.

Кључне речи: израз *бол болује*, српски језик, значење.

Постојање (и дан данас често цитираног!) стиха „Бол болује, ником не казује“ подстакло ме је да се упустим у проблематику најављену насловом овог рада.

Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ, који је, као књига II, објављен 1962. године (у Београду), не само што није пропустио да објасни смисао исказне датости *бол болује*, већ је заинтересованима обезбедио, својом садржином, и спознају тога које су све речи, тих раних шездесетих година XX века, својим изговарањем будиле у свести говорних представника стандардног српског, упућеност у неке неминовне појмовне релације.

Ево шта све, упознавањем са садржином поменутог речника, сазнајемо.

Израз *бол болује* је народни израз; употребљаваће га онај који „пати због неузвраћене љубави“.

Именицом *бол* исказиве су различите појмовне датости. Она је, пре свега, прикладан назив за „непријатан осећај због повреде или поремећаја у организму; осећај физичке патње, исп. бољетица“. Осим тога, њоме се, у датом случају, на видик спознаје износи податак о томе да је посредни „непријатно душевно осећање, душевна патња; туга, жалост“, односно „чезња, носталгија“.

Тада се говорило, сазнајемо из речничког текста за који су нам приковане „спознајне очи“ и ово:

болџина: „покр. 1. в. болест (1а). 2. мед. нар. сифилис.“

болџинак: „нар. 1. у хипокористичном значењу: болест. 2. фиг. туга, жалост.“

болмајџи: „покр. обраћати се некоме речју 'болан'.“

болница: „болесница (1).“

болница: „установа за стручно лечење болесника.“

болњава: „в. болешљив (1).“

болно: „прил. 1. на начин који изазива физички бол. 2. на начин који одаје или изазива душевну патњу; тужно.“

болдовајти: „1. (од нечега, на нечем, с нечег, нешто) бити болестан, б. бити заражен гљивицама, бити покварен. 2. фиг. патити, тужити.“

Прегледом речничке грађе изложене у Речнику 2007 сазнајемо да израз *бол болује* још увек није изобичајен; њега ће изговорити онај ко „пати због неузвраћене љубави“.

А што се тиче свих осталих, претходно наведених, исказних датости, оне се не помињу као постојеће, са изузетком израза *болно* и израза *боловајти*.

болно: „1. изазивајући физички бол, осећајући физички бол, са болом: ~ ранити; ~ застењати. фиг. изазивајући душевни бол; тужно, сетно, меланхолично: ~ одјекнути.“

боловајти: „1. а. бити болестан: ~ од туберкулозе; б. проводити време на боловању: ~ код куће. 2. фиг. осећати душевни бол, тугу, патњу; туговати.“

Српски ће граматичари бити дужни да, после читања овог рада, у своје стручне задатке уброје и проучавање тога који су се говорници представници стандардног српског, у време када је овај рад писан, а то су мајски дани 2010. године, служили изразом *бол болује*, приписујући при том лексеми *боловајти* оно значење које за њу везује Речник 2007.

Литература

Речник САНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, II, Српска академија наука и уметности, Београд 1962.

Речник 2007: *Речник српског језика*, Матица српска, Нови Сад 2007.

Резюме

Милка Ивич

О ВЫРАЗИТЕЛЬНЫХ ВОЗМОЖНОСТЯХ СЕРБСКОГО ВЫРАЖЕНИЯ *БОЛ БОЛУЈЕ*

В данной работе автор указывает на стабильность, выражения *бол болује*, с одной стороны, и различий изменений в лексической системе на премерах выразительных возможностей дериватов лексики бол в сербском языке до шестидесятых лет XX, а также на рубеже XX–XXI вв., с другой стороны, данные наблюдения основываются на языковом материале, имеющемся в *Словаре САНУ* и в *Словаре сербского языка* Матицы сербской появившемся в 2007. году.